

LEIDRAAD
VOOR DE OPBOUW VAN
EEN BURGERLIJKE ORGANISATIE
TOT BESCHERMING VAN
DE BEVOLKING
TEGEN
LUCHTAANVALLEN



STAATSDRUKKERIJ - 'S-GRAVENHAGE

1949

DEPARTEMENT VAN BINNENLANDSE ZAKEN

Nr U. 21304 Afd. O. O. en V. Bureau
Rampenbestrijding en Burgerlijke Verdediging.

's-Gravenhage, 12 Juli 1949.

De ervaringen in de laatste oorlog hier en elders opgedaan, leren dat de burgerlijke bescherming van de bevolking tegen luchtaanvallen anders moet worden opgezet dan vóór en tijdens de oorlog in ons land het geval was.

In achterstaande leidraad wordt aan de hand van de gegevens waarover thans kan worden beschikt een overzicht gegeven van de gevaren die ons mogelijk opnieuw zullen bedreigen en de maatregelen welke daartegenover kunnen worden gesteld.

Hoewel, zodra een duidelijk beeld is verkregen van de bevoegdheden en verplichtingen die uit de nieuwe organisatie moeten voortvloeien, een nieuwe wettelijke regeling ter vervanging van de geheel verouderde wet betreffende bescherming tegen luchtaanvallen van 23 April 1936, *Staatsblad* no. 302, aanhangig zal worden gemaakt, is het ondenkbaar dat ook daarin het zwaartepunt van de overheidsorganisatie niet zou worden gelegd bij de gemeente.

Ik doe dan ook een dringend beroep op alle burgemeesters de organisatie tot bescherming van de bevolking ter hand te nemen, opdat dit zo bij uitstek belangrijke onderdeel van onze nationale verdediging tijdig paraat zij.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN

Voor deze

DE SECRETARIS-GENERAAL,

PRINSEN.

Aan Heren Burgemeesters.

HOOFDSTUK I

DOEL EN UITWERKING VAN LUCHTAANVALLEN

§ 1. Doel van aanvallen

1. Het doen van afbreuk aan het militaire apparaat en de oorlogsproductie.
2. Ondermijning van het moreel der bevolking.
3. Ontwrichting van het maatschappelijk leven.
4. Verhinderen van hulpverlening aan zwaar getroffen gebieden.

Om het hierboven genoemde doel te bereiken zullen de aanvallen zich richten op de volgende

§ 2. Aanvalsobjecten

- ad 1. *a.* militaire instellingen;
b. belangrijke haveninstallaties;
c. belangrijke verkeersknooppunten;
d. voor de oorlogvoering van belang zijnde industrieën;
- ad 2. grote bevolkingscentra;
- ad 3. *a.* grote en middelgrote bevolkingscentra;
b. communicatiemiddelen;
c. openbare nutsbedrijven;
d. waterstaatswerken;
- ad 4. grote en middelgrote bevolkingscentra.

§ 3. Aanvalsmiddelen

Voor het ogenblik ware te rekenen met:

1. brisantbommen;
2. brandbommen;
3. raketprojectielen en dergelijke;
4. beschietingen vanuit vliegtuigen.

Het gebruik van gas-, bacterie- en atoomwapenen kan voorshands

buiten beschouwing worden gelaten. Zonodig zullen hieromtrent nadere mededelingen volgen.

Eveneens behoeft bij de opbouw van de *burgerlijke* organisatie niet in het bijzonder met de mogelijkheid dat een gemeente in een frontlinie komt te liggen, in welk geval artilleriebombardementen verwacht kunnen worden, te worden gerekend.

§ 4. Uitwerking van de aanvalsmiddelen

a. brisantbommen;

De uitwerking kan in het algemeen bekend worden verondersteld. Gerekend moet worden met zeer zware kalibers (tot 6 ton). Tengevolge van de ontstane vernielingen ontstaat veelal brand.

b. brandbommen;

Behalve met de bekende staaftbrandbommen, welke met duizenden tegelijk worden afgeworpen — doch bij onmiddellijk ingrijpen betrekkelijk eenvoudig onschadelijk kunnen worden gemaakt — moet ook rekening worden gehouden met phosphorbrandbommen, e.d. Deze bommen veroorzaken op vele plaatsen tegelijk branden, welke ook na eerste blussing wederom kunnen oplaaien.

c. raketprojectielen;

Uitwerking als onder *a* en *b*.

d. beschietingen vanuit vliegtuigen;

Deze soort aanvallen, vooral wanneer zij gericht zijn op openbare voermiddelen zoals treinen en bussen, kunnen vele gewonden veroorzaken.

Tengevolge van luchtgevechten en het uit de koers geraken van raketprojectielen alsmede als gevolg van — zoals de praktijk leert veelvuldige — vergissingen bij het afwerpen van bommenlasten, kan ook schade worden aangericht daar waar niet een doel als hierboven omschreven aanwezig kan worden geacht (toevalstreffers).

De uitwerking van een bombardement zal afhankelijk zijn van het beoogde doel en van de bij het bombardement te gebruiken projectielen. Naar gelang van de aanwezigheid van bepaalde doelen worden de gemeenten in enige categorieën gesplitst.

HOOFDSTUK II

A-GEMEENTEN

Inleiding

Tot deze categorie behoren de gemeenten waar aanwezig zijn de aanvalsobjecten als bedoeld in Hoofdstuk I, § 2, sub 1 en 2. In deze gemeenten moet met de mogelijkheid van massale aanvallen rekening worden gehouden.

Gevolgen van massale aanvallen

- a. vele doden en gewonden;
- b. grote verwoestingen;
- c. grote branden;
- d. paniek;
- e. ontwrichting van het maatschappelijk leven.

Maatregelen

Het gezamenlijk streven van overheid en burgerbevolking moet gericht zijn op het tot een minimum beperken en het opvangen van de hierboven genoemde gevolgen en op herstel van het maatschappelijk leven.

Daartoe waren te treffen:

- A. maatregelen door de bevolking;
- B. maatregelen van gemeentewege;
- C. maatregelen inzake bijstand uit andere gemeenten;
- D. maatregelen inzake bijstand van rijkswege.

Bij het voorbereiden van alle maatregelen worde steeds nauwkeurig overwogen welke de gevolgen van een aanval kunnen zijn en wat daar-
tegenover dient te worden gesteld, alsmede op welke wijze dit kan geschieden.

§ 1. Maatregelen te treffen door de bevolking

1. Zelfbescherming

De gevolgen van een aanval zullen dikwijls belangrijk kunnen worden beperkt mits zich in de omgeving bevindende niet getroffen burgerij onmiddellijk handelend weet op te treden (zelfbescherming). De zelfbescherming

ware van gemeentewege te stimuleren en zonodig te leiden met ruime inschakeling van het particulier initiatief met name voorwat betreft voorlichting en het aanschaffen van zelfbeschermingsmaterieel.

De zelfbescherming heeft tot taak:

- a. beperking van brandgevaar in eigen bereik;
- b. bescherming tegen scherfwerking (bouw van particuliere schuilplaatsen bij of in woningen en gebouwen). Het treffen van bijzondere voorzieningen als bedoeld in de artt. 6, 7 en 17 van de Wet betreffende Bescherming tegen Luchtaanvallen zal voorshands niet worden geëist;
- c. eerste hulp bij ongelukken;
- d. bestrijding in eerste aanleg van brandhaarden;
- e. organisatie in ruimer verband.

De zelfbeschermingstaak zal vanwege de te verwachten uitwerking van de bombardementen niet uitsluitend aan het enkele individu kunnen worden overgelaten. Een gezamenlijk optreden is onmisbaar. Daartoe ware de zelfbescherming te organiseren in blokken (complex van woningen) en in wijken (complex van blokken), opdat de bevolking het onder de punten a t/m d Hoofdstuk II, sub 1 genoemde gezamenlijk kan behartigen.

2. Bedrijfsbescherming.

De zelfbescherming is niet slechts taak van de individuele burger doch ook van bedrijven. Ook de bedrijven zullen bijzondere beschermingsmaatregelen moeten treffen waaraan naar gelang van de aard en omvang van het bedrijf hogere eisen kunnen worden gesteld.

§ 2. Maatregelen te treffen van gemeentewege

1. Waarschuwing

In de A-gemeenten zal het nodig zijn de bevolking, alsmede de gemeentelijke hulpdiensten steeds tijdig voor naderend gevaar te alarmeren. De huidige snelheid van de vliegtuigen maakt een eigen luister- en uitkijkdienst waardeloos. Omtrent de wijze waarop de A-gemeenten bij naderend gevaar zullen worden gewaarschuwd, zullen t.z.t. nadere mededelingen worden gedaan.

2. Alarmering

Voor te bereiden ware het in gebruik stellen van de benodigde sirenes ter

alarmering van de bevolking. Voorts ware onder ogen te zien of na een bombardement een afzonderlijke alarmering gewenst is voor het niet in dienst zijnde personeel van de beschermingsorganisatie.

3. *Bouw van openbare schuilplaatsen*

De aanleg en inrichting ware slechts voor te bereiden in de omgeving van die verkeerspunten waar zich veel publiek kan bevinden, dat bij luchtalarm niet tijdig elders dekking kan vinden.

4. *Geneeskundige dienst*

Bij de hulpverlening aan gewonden ware rekening te houden met het volgende:

1. de aanval kan onderscheidene stadsdelen tegelijkertijd treffen;
2. de normaal aanwezige ziekenhuisaccomodatie kan ontoereikend zijn;
3. de in of bij het stadscentrum gelegen ziekenhuizen kunnen door een aanval uitgeschakeld worden;
4. het in vreedstijd beschikbare aanwezige ziekenhuis- en E.H.B.O.-personeel zal onvoldoende zijn.

Daarom waren onderstaande voorzieningen voor te bereiden:

- a. *inrichten van geneeskundige hulpposten* over de gehele stad verspreid;
- b. *inrichten van noodziekenhuizen* in de buitenwijken;
- c. *E.H.B.O.-ploegen*;
- d. *transportcolonnes* welke over (hulp)-ambulancevoertuigen beschikken;
- e. *afvoer van gewonden* naar omliggende gemeenten.

5. *Opruimingsdienst*

Bij een grote verwoesting zullen vele personen onder puin bedolven zijn terwijl de toegangswegen tot het getroffen gebied in vele gevallen versperd zullen zijn. Teneinde een doeltreffende redding van slachtoffers van onder de puinhopen en een snelle hulpverlening op de plaats van de ramp door de onderscheidene andere diensten mogelijk te maken ware aan de deskundigheid en aan de uitrusting van het personeel van deze dienst hoge eisen te stellen.

6. *Brandweer*

De ervaring leert dat de aanval mede beoogt het teweeg brengen van massale branden. Met het oog daarop werden in de afgelopen oorlog vaak eerst brisantbommen afgeworpen, teneinde verwoestingen te veroorzaken en

ruiten en daken te vernietigen, opdat bij een volgende aanvalsgolf met grote aantallen brandbommen de daardoor ontstane branden zich door vliegvlam en hitteuitstraling snel zouden uitbreiden.

Bovendien moet rekening worden gehouden met het uitvallen van de waterleiding, terwijl voorts is gebleken, dat in het stadscentrum opgestelde materieel bij een massale aanval gevaar loopt te worden vernietigd, of tengevolge van versperring van de wegen niet kan uitrukken.

Het vorenstaande leidt tot:

- a. *uitbreiding personeel en materieel;*
- b. *opvoering paraatheid en mobiliteit tot het uiterste;*
- c. *gedecentraliseerde opstelling van het personeel en materieel in de buitenwijken;*
- d. *uitbreiding van de bluswatervoorziening, o.m. door (tijdelijke) blusvijvers.*

Het zal aanbeveling verdienen bij het ontwerpen van uitbreidingsplannen hiermede rekening te houden.

7. *Paniekbestrijding*

Bij massale aanvallen moet met paniek onder de bevolking van een zwaar getroffen stadsdeel rekening worden gehouden. Als gevolg hiervan kan de zelfbescherming in dit stadsdeel falen en het gevaar voor conflagraties worden vergroot.

Teneinde hierin te voorzien waren maatregelen voor te bereiden ter vervanging van een falende zelfbescherming, b.v. door grote groepen uit de bevolking van niet getroffen stadsdelen (scholen en personeel van grote bedrijven) naar de plaats van de ramp te dirigeren, om in de verlaten huizen het vliegvlam te bestrijden.

8. *Politie*

De politie zal door het geven van leiding aan de bevolking enerzijds paniek kunnen voorkomen anderzijds het treffen van de zelfbeschermingsmaatregelen kunnen stimuleren.

Voorts ware zij te belasten met het tegengaan van diefstal of plundering in het getroffen gebied en het toezicht op de naleving van de zelfbeschermingsvoorschriften.

9. *Sociale dienst*

Een aanval zal veelal leiden tot ontwrichting van het maatschappelijk leven. Alsdan ware er mede te rekenen dat:

1. grote aantallen personen zoeken naar verwanten;
2. in het getroffen stadsdeel gebrek is aan voedsel en kleding;
3. velen dakloos zijn geworden.

Teneinde hierin te voorzien ware een sociale dienst voor te bereiden belast met:

- a. *het onderbrengen van de daklozen (hetzij in of buiten de gemeente);*
- b. *het registreren van doden, gewonden en geëvacueerde of alsnog te evacueren slachtoffers, alsmede het terzake verstrekken van inlichtingen;*
- c. *het verstrekken van voedsel en kleding aan getroffen en (eventueel met keukenwagens);*
- d. *het verstrekken van voedsel aan het personeel van de hulpdiensten hetwelk op de plaats van een ramp langdurig werkzaam is.*

10. *Hersteldienst*

Na een aanval zullen veelal de distributienetten van de gas-, water- en electriciteitsbedrijven, wegen, bruggen, viaducten e.d. ernstig beschadigd zijn. Voor het instandhouden van het maatschappelijk leven is een zo spoedig mogelijk herstel noodzakelijk. Met het oog hierop ware een hersteldienst voor te bereiden welke de urgentie van de provisorische herstelwerkzaamheden bepaalt en deze werkzaamheden coördineert. Met het herstel ware te belasten personeelsformaties uit de openbare nutsbedrijven, publieke werken, enz. aangevuld met tijdelijke deskundige krachten.

11. *Meldingen van evenementen*

Een goede hulpverlening staat of valt met een doeltreffend en snelwerkend verbindingssysteem. Dit is nodig om de plaatselijke leiding onmiddellijk een overzicht te geven van wat zich heeft afgespeeld en naar aanleiding daarvan de onderscheiden onderdelen te doen uitrukken, daarna op de hoogte te blijven van de ontwikkeling van de ramp en aan de hand daarvan zo nodig bijstand van elders te vragen. De ervaring leert dat bij de keuze van de communicatiemiddelen rekening moet worden gehouden met:

- a. het uitvallen of overbelast zijn van de telefonische verbindingen;
- b. het te langzaam en door kwetsbaarheid en nervositeit onbetrouwbaar zijn van ordonnancediensten;
- c. de volstreekte onbetrouwbaarheid van de berichten van de bewoners in het getroffen gebied.

De oplossing welke in het buitenland met succes is toegepast is de gebruikmaking van *mobilofoons*, bediend door voor dit doel zorgvuldig geïnstrueerde en getrainde personen.

Opdat deze mobilofoonposten op zeer korte termijn een volledig beeld kunnen geven van hetgeen in hun gebied is voorgevallen ware een *wachtdienst voor te bereiden* zowel op straat als op hoge gebouwen met ruim uitzicht welke onmiddellijk na een aanval uitrukt of de uitkijkposten betreft voor het verzamelen van gegevens en voorts voortdurend ter beschikking blijft van de mobilofoonpost voor het doorgeven van bevelen.

Aangezien het van de grootste betekenis is dat de gegevens worden verzameld door personen die onder alle omstandigheden rustig kunnen waarnemen en helder een bericht kunnen formuleren en deze bovendien geen persoonlijke belangen in het getroffen gebied hebben, lijkt het aanbevelenswaardig hieraan politiepersoneel of hulppolitiipersoneel dat in permanente dienst is genomen te gebruiken. Aan het hulppolitiipersoneel met de wachtdienst belast zou dan als neventaak kunnen worden opgedragen het controleren van de naleving van eventuele verduisteringsvoorschriften en van de voorgeschreven zelfbeschermingsmaatregelen.

12. *Loodsposten*

In vele gevallen zal de plaatselijke organisatie niet tegen de gevolgen van een aanval zijn opgewassen. Alsdan zal hulp kunnen worden ingeroepen uit de omliggende gemeenten op de hieronder vermelde wijze. Teneinde deze hulp in de kortst mogelijke tijd te dirigeren naar dat stadsdeel waar zij zal moeten opereren waren loodsposten voor te bereiden welke de hulpverlenende diensten van de grens van de bebouwde kom kunnen leiden naar de plaats waar zij moeten optreden (eventueel hulppolitie).

13. *Personeel van de hulpdiensten*

Met de in vreedetijd aanwezige personeelssterkte zal zeker niet kunnen worden volstaan. Bovendien bestaat de mogelijkheid dat de hulpdiensten vele uren onafgebroken moeten opereren. Derhalve ware te voorzien in de mogelijkheid van aflossing. Bij het werven van personeel ware in aanmerking te nemen:

a. de behoeften van het militaire apparaat;

Militaire dienstplichtigen voorwat betreft minderen beneden de leeftijd van 36 jaar, onderofficieren beneden die van 40 en officieren beneden de leeftijd van 45 jaar, kunnen derhalve in oorlogstijd niet worden opgenomen in de hulpdiensten.

b. de karaktereigenschappen van het aan te trekken personeel;

Alleen die mannen en vrouwen kunnen geschikt worden geacht van wie

mag worden verwacht dat zij in moeilijke omstandigheden het hoofd koel houden en zich met voorbijgaan van persoonlijke omstandigheden blijven geven aan de hun in het belang van de gemeenschap opgedragen taak.

c. dat personeel beschikbaar zal worden gesteld door verenigingen welke zich de hulpverlening in welke vorm ook ten doel stellen;

Nopens de inschakeling van de onderscheidene verenigingen zullen t.z.t. nadere mededelingen worden gedaan.

d. dat door het opvoeren van de industriële capaciteit in oorlogstijd niet over een onbeperkt aantal vaste krachten zal kunnen worden beschikt;

Derhalve ware te streven naar een regeling waarbij zoveel mogelijk personen telkens voor een aantal uren per dag bij toerbeurt in hun vrije tijd met bepaalde werkzaamheden worden belast. Enerzijds zal hierdoor de vaste kern tot een minimum beperkt blijven, terwijl anderzijds het aanmelden van vrijwilligers in de hand gewerkt wordt.

Aandacht ware te schenken aan de.

14. *Opleiding van het personeel*

a. van de staf. In deze opleiding zal voor wat betreft de onderdelen:

1. *stafwerk;*
2. *brandweer;*
3. *berichtgeving, en*
4. *reddingsdienst*

van rijkswege worden voorzien.

In het bijzonder zal daarbij worden onderwezen de tactiek van de bestrijding van rampen en een doeltreffende bevelvoering.

b. van de hulpdiensten. Deze ware te verzorgen van gemeentewege, waarbij in ruime mate gebruik ware te maken van de kennis verkregen bij de opleiding sub *a.*

15. *Omtrent de verzekering van en de verdere sociale voorzieningen* ten aanzien van het onder punt 13 bedoeld personeel zullen t.z.t. mededelingen worden gedaan.

16. *Dislocatie en centralisatie van de bevelvoering*

Evenals hierboven onder punt 6 werd opgemerkt zal het aanbeveling ver-

dienen het personeel en materieel van de hulpdiensten over de verschillende stadsdelen (wijken samenvallende met die van de georganiseerde zelfbescherming) te verdelen en voorts het materieel grotendeels los van de wijkindeling op te stellen in de buitenwijken. Deze dislocatie vraagt naast een deugdelijk verbindingssysteem een doeltreffende bevelvoering. Zoals ook tijdens de oorlog in ons land gebleken is, zijn er ten aanzien van de bevelvoering twee mogelijkheden.

Enerzijds een volledig centrale bevelvoering, waarbij elk onderdeel slechts op last van de centrale leiding mag uitrukken, ook in de gevallen wanneer zij in de onmiddellijke nabijheid evenementen zien, die een onmiddellijk optreden zouden rechtvaardigen, anderzijds een zelfstandig optreden van de verschillende onderdelen, die uitmaken op grond van hun eigen bevindingen, waar hulp moet worden geboden en die daarvan mededeling doen aan de centrale leiding.

De beide systemen hebben hun bezwaren. Bij de volstrekt gecentraliseerde leiding is men geheel afhankelijk van een goed functionerend verbindingssysteem. Valt een verbinding uit en blijft daardoor de centrale leiding onkundig van wat er in een bepaalde wijk gebeurd is, dan kan het zijn, dat de in deze wijk opgestelde eenheden slechts met grote vertraging optreden, zonder dat de aanval die de gemeente getroffen heeft, van zodanige omvang was, dat optreden elders geboden zou zijn.

Het tweede systeem leidt tot het gevaar dat onmiddellijk wordt opgetreden bij evenementen van geringe betekenis, terwijl elders rampen van een zodanige omvang hebben plaats gevonden, dat een totale concentratie van alle beschikbare materieel noodzakelijk is. Zelfs indien van het uitrukken terstond mededeling wordt gedaan aan de centrale leiding, moet rekening gehouden worden met een geruim tijdsverlies, voordat het terplaatse optredende personeel en materieel weer op een andere plaats kan worden ingezet. Aangezien in de A-gemeenten naast zware bombardementen ook gerekend moet worden op incidentele aanvallen op bepaalde doelen, verdient het wellicht aanbeveling de oplossing te zoeken in een tussenvorm waarbij:

1. de voor bepaalde wijken gereserveerde eenheden onmiddellijk beschikbaar zijn voor alle gebeurlijkheden in deze wijk onder gehoudenheid bij voortduren terstond aan de centrale leiding mededeling te doen van het uitrukken en van de terplaatse aangetroffen situatie;
2. de overige in de buitenwijken opgestelde eenheden waaronder ook die welke bestemd zijn voor het centrum alleen door de centrale leiding worden ingezet.

17. Leiding van de gemeentelijke organisatie

Teneinde te bereiken dat de onderscheidene hulpdiensten niet alleen bij het treffen van de voorbereidende maatregelen doch ook bij de vervulling van

de hun opgedragen taak ten volle samenwerken ware naast de centrale leiding betreffende de inzet, de bevelvoering over de hulpdiensten te coördineren. Deze coördinatie ware in handen te leggen van het

Hoofd Bescherming Burgerbevolking (H.B.B.)

belast met de leiding van de gemeentelijke organisatie.

In verband met de omvangrijke aan het H.B.B. opgedragen taak, ware hij te doen bijstaan door een plaatsvervanger, die zijn moeilijke taak geheel kan overnemen, en door een staf bestaande uit een verbindingsofficier van elk der gemeentelijke hulpdiensten, aangevuld met enige personen voor algemeen stafwerk. Voorts waren onder zijn bevelen te stellen de:

Wijkhoofden

belast met de leiding van de openbare en zelfbeschermingsorganisatie in de verschillende wijken.

Bij daadwerkelijk optreden van de hulpdiensten in geval van rampen van grote omvang ware het H.B.B. de bevoegdheid te geven een ander dan het wijkhoofd te belasten met de functie van

Commandant Plaats Ongeval (C.P.O.)

die zorg draagt voor de coördinatie van de op de plaats van de ramp optredende hulpdiensten en voor het treffen van alle andere maatregelen welke de gevolgen van een plaats gevonden ramp kunnen beperken.

De praktijk in de afgelopen oorlog heeft duidelijk aangetoond dat de functie van C.P.O. eerst dan tot haar recht komt indien de C.P.O. over ruime bevoegdheden beschikt. Aan dit punt ware bij het samenstellen der onderscheidene instructies aandacht te besteden.

18. *Commando-post H.B.B.*

Zoals bij punt 11 werd opgemerkt verdient het aanbeveling de berichtgeving te verzorgen met gebruikmaking van mobilifoons. In verband hiermede kan de commando-post en de daarbij behorende centrale seinzaal ook buiten de stadsrand worden ingericht wat het voordeel oplevert dat de beveiligingsmaatregelen ten zeerste kunnen worden beperkt. Met het oog op een snelle inzet zal het voorts noodzakelijk zijn de commando-post (en hetzelfde geldt voor de wijkposten en de posten der

onderscheidene hulpdiensten) in geval van oorlog of oorlogsgevaar permanent bezet te houden.

Bij de voorbereiding van de inrichting ware wellicht ook aandacht te besteden aan de thans nog aanwezige niet voor militaire doeleinden benodigde verdedigingswerken uit de afgelopen oorlog.

§ 3. Maatregelen inzake bijstand

Ten aanzien van de bijstand uit andere gemeenten zij verwezen naar wat in Hoofdstuk III over het vormen van kringen in B-gemeenten wordt opgemerkt.

De A-gemeenten behoren niet tot een kring en verlenen geen hulp aan een kring, aangezien zij voortdurend bedacht moeten zijn op zware aanvallen. De bijstand wordt ingeroepen door de burgemeester of, namens hem, door het H.B.B. bij de door de Commissaris der Koningin tevoren voor bijstand aangewezen kringen. Indien de op deze wijze te verkrijgen bijstand ontoereikend is kan bijstand van elders (uit andere kringen of van het Rijk) door de burgemeester of het H.B.B. gevraagd worden aan de C.d.K. Bij de voorbereiding van hetgeen gemeentelijk met het oog op eventuele bijstand moet worden gedaan ware in het bijzonder aandacht te schenken aan de verbinding met de voor bijstand tevoren aangewezen kringen alsmede met de Commissaris der Koningin. De bijstand van rijkswege zal bestaan uit een aantal mobiele colonnes met deskundig personeel dat over de meest bedreigde gebieden zal worden verdeeld.

Bij daadwerkelijk optreden komen de bijstand verlenende diensten onder hun eigen bevelvoering ter beschikking van het plaatselijk commando (H.B.B. of C.P.O.).

§ 4. Beschermingsplan

Voor een deugdelijke organisatie is onmisbaar dat de voorbereiding van alle in dit Hoofdstuk aangegeven maatregelen worden neergelegd in een gedetailleerd beschermingsplan (o.m. betreffende de organisatie, in-

structie en leiding van de diensten, verbindingen, personeel, vordering van gebouwen en materieel).

Daarbij ware nog in het bijzonder aandacht te schenken aan die objecten, welke belang voor de oorlogvoering, de instandhouding van het maatschappelijk leven of de beschermingsorganisatie met zich brengt dat na een aanval getracht moet worden hen tot elke prijs te behouden.

HOOFDSTUK III

B-GEMEENTEN

Inleiding

In alle B-gemeenten moet worden gerekend met aanvallen op communicatiemiddelen (o.a. op treinen) en op waterstaatswerken alsmede met toevalstreffers (Hoofdstuk I, § 4, slot).

In de B-gemeenten met een aaneengesloten bebouwing met een inwoneraantal van $\pm 10\ 000$ zielen kunnen bovendien verondersteld worden aanwezig te zijn de aanvalsobjecten als bedoeld in Hoofdstuk I, § 2, sub 3 en 4. Met storingsaanvallen kan derhalve worden gerekend.

I. Gevolgen van aanvallen op communicatiemiddelen en waterstaatswerken alsmede van toevalstreffers:

- a.* een aantal doden en gewonden;
- b.* verwoestingen van kleine omvang;
- c.* branden van beperkte omvang;
- d.* eventueel bosbranden.

II. Gevolgen van storingsbombardementen

De gevolgen zullen in het algemeen dezelfde zijn als die genoemd onder I, evenwel zal door de aaneengesloten bebouwing de mogelijkheid van conflagratie aanwezig zijn bij het ontstaan van onderscheidene verspreid liggende brandhaarden.

Tevens dient te worden gerekend met enige ontwrichting van het maatschappelijk leven.

III. Maatregelen

Het gezamenlijk streven van overheid en burgerbevolking moet gericht zijn op het tot een minimum beperken en het opvangen van de hierboven genoemde gevolgen en op herstel van het maatschappelijk leven. Daartoe waren te treffen:

A. *Maatregelen door de bevolking.*

B. *Maatregelen van overheidswege.*

C. *Maatregelen inzake bijstand door de kringen.*

Bij het voorbereiden van alle maatregelen worde steeds nauwkeurig overwogen welke de gevolgen van een aanval of van een toevalstreffer kunnen zijn en wat daartegenover dient te worden gesteld alsmede op welke wijze dit kan geschieden.

§ 1. Maatregelen te treffen door de bevolking

Het gestelde in Hoofdstuk II, § 1, is van overeenkomstige toepassing, met dien verstande, dat de zelfbescherming wellicht niet in wijken behoeft te worden georganiseerd en dat de in breder verband georganiseerde zelfbescherming beperkt zou kunnen blijven tot bebouwde kommen.

§ 2. Maatregelen te treffen van overheidswege

De in de inleiding bedoelde gevolgen zijn in het algemeen van zodanige omvang dat zij de krachten van een enkele B-gemeente te boven gaan doch doeltreffend kunnen worden opgevangen indien de organisatie welke in een aantal aaneenliggende gemeenten in vreedstijd aanwezig behoort te zijn — in het bijzonder voorwat betreft brandbestrijding, ziekenhuisaccomodatie, e.h.b.o.-personeel enz. — in *kringverband* wordt gecoördineerd op zodanige wijze dat over een afstand van 15 à 20 km snel hulp kan worden geboden. Om het vorenstaande te bereiken is nodig:

a. een grote paraatheid en mobiliteit van de organisatie;

b. een snel functionnerend verbindingssysteem;

c. een centrale kringleiding.

ad a. Bij het nagaan van de maatregelen welke in kringverband waren voor te bereiden moet rekening worden gehouden met het feit dat:

a. van de A-gemeenten geen hulp kan worden verwacht aangezien deze te allen tijde op een aanval bedacht moeten zijn;

b. naar de A-gemeenten om dezelfde reden geen gewonden kunnen worden afgevoerd;

c. eventueel watersnood kan optreden;

Het vorenstaande leidt er toe dat:

1. in het opnemen (zonodig door het inrichten van noodhospitalen) en het vervoeren van gewonden wordt voorzien;
2. in het uitgraven van onder puin bedolven personen wordt voorzien (opruimploegen);
3. ten aanzien van de brandweer niet gesteund wordt op een als A-gemeente aangewezen kerngemeente en voorts haar paraatheid en mobiliteit wordt opgevoerd alsmede normalisatie van het materieel wordt doorgevoerd; zonodig ware de bluswatervoorziening te verruimen;
4. in verband met het gestelde onder de punten 1, 2 en 3 zal het personeel belast met de daarbedoelde werkzaamheden moeten worden aangetrokken of uitgebreid.
Het gestelde in hoofdstuk II, § 2, punten 13, 14 en 15 t.a.v. werving, opleiding, alsmede verzekering en verdere sociale voorzieningen is van overeenkomstige toepassing;
5. in samenwerking met de desbetreffende publiekrechtelijke lichamen worde zo nodig voorbereid het onmiddellijk inschakelen van de bevolking en van het in de kring aanwezige personeel en materieel bij dijkdoorbraken zodra een daartoe strekkend verzoek van bevoegde zijde wordt gedaan.

ad b. Hoewel de bezwaren tegen telefonische verbindingen en ordonancediensten als benoemd in Hoofdstuk II, § 2, sub 11, niet in gelijke mate gelden voor de B-gemeenten, moet toch ook hier gerekend worden met het uitvallen of de onbetrouwbaarheid van deze communicatiemiddelen. Daarom ware voor de belangrijke verbinding gebruikmaking van mobilifoons te overwegen.

ad c. Aan elke in vredestijd bestaande dienst worde met handhaving van de bestaande dislocatie een verzorgingsgebied aangewezen. De verzorgingsgebieden van de onderscheidene diensten behoeven niet samen te vallen, al zal dit in de grotere bevolkingscentra van de tot deze categorie behorende gemeenten wel het geval kunnen zijn. In laatst-

bedoelde bevolkingscentra zal het bovendien wenselijk zijn enige aanvullende voorzieningen te treffen, bestaande in het uitbreiden en het eventueel instellen van nieuwe diensten (posten) t.w.:

1. *Geneeskundige dienst*

Bij het nagaan van de maatregelen welke t.a.v. deze dienst waren voor te bereiden, ware rekening te houden met het ontoereikend zijn van de plaatselijke ziekenhuisaccomodatie, terwijl, ter bevordering van een snelle eerste hulpverlening aan gewonden, het inrichten van geneeskundige hulpposten ware te overwegen, alsmede het samenstellen van transportgroepen voor het afvoeren van de gewonden naar de ziekenhuizen, c.q. de noodhospitalen van de kring.

2. *Opruimingsdienst*

Met het bevrijden van onder puin bedolven personen en het ruimen van de toegangswegen tot de plaats van een ramp ware een opruimingsdienst te belasten.

3. *Brandweer*

Met het oog op te verwachten langdurige diensttijden en dientengevolge de noodzaak van aflossing ware het personeel van de brandweer uit te breiden. Tevens ware aandacht te schenken aan de paraatheid van de brandweer.

4. *Sociale dienst*

Het is mogelijk, dat na een bombardement, vooral op de grotere plaatsen, voor de huisvesting en de voorziening van voedsel en kleding aan de getroffen en moet worden gezorgd. Voorts zal het gewenst zijn, mede in verband met vragen welke van de zijde van de bevolking kunnen worden verwacht, de doden, de gewonden en de elders ondergebrachte getroffen en te registreren. Met deze werkzaamheden ware een sociale dienst te belasten.

5. *Hersteldienst*

Met de mogelijkheid ware te rekenen, dat na een bombardement de distributienetten van de gas-, water- en electriciteitsbedrijven alsmede wegen, bruggen, viaducten e.d. ernstig zijn beschadigd. Ter voorkoming van ontwrichting van het maatschappelijk leven ware een hersteldienst, bestaande uit personeelsformaties van de openbare nutsbedrijven, gemeentewerken, enz. met het voorlopig herstel van deze beschadigingen te belasten.

In de grotere bevolkingscentra ware een plaatselijk commandant Bescherming Burgerbevolking met de coördinatie en de leiding van de beschermingsdienst te belasten. In het overig gebied van de kring ware

de inrichting van posten voor te bereiden voor het melden van plaatsgevonden aanvallen en de gevolgen daarvan. Met de leiding van een post ware een *posthoofd* te belasten, met de bevoegdheid het aan zijn gebied toegewezen personeel en materieel op te roepen en in te zetten. Van elke melding en van elk uitrukken van personeel en materieel geeft het posthoofd terstond kennis aan de kringcommandant, die hij voortdurend op de hoogte houdt van de situatie op de plaats van de ramp. De *kringcommandant*, belast met de leiding en de coördinatie van de kringorganisatie, dirigeert zo nodig het personeel en materieel toegewezen aan andere in de kring gelegen posten naar de plaats van de ramp en regelt zoodanig de bevelvoering.

De kringcommandant ware te benoemen door en onder leiding te stellen van de burgemeesters van de tot de kring behorende gemeenten gezamenlijk. Op deze wijze kan een snelle en doeltreffende hulpverlening binnen de kring worden bereikt en wordt tevens de mogelijkheid geschapen van hulpverlening buiten de kring.

§ 3. Maatregelen inzake bijstand door de kringen

De bescherming van de bevolking in oorlogstijd is niet alleen een aangelegenheid van de afzonderlijke gemeenten of kringen, doch tevens een nationale zaak. Aangezien op de A-gemeenten vele en massale aanvallen kunnen worden verwacht en de gevolgen van deze aanvallen in het algemeen belang zoveel mogelijk moeten worden beperkt en daarentegen bombardementen op de B-gemeenten weinig frequent zullen zijn, kan de kringorganisatie, wanneer aan haar optreden in eigen gebied geen groter belang moet worden toegekend, dienen ter versterking van de organisatie in een A-gemeente of in andere kringen. Dit betreft ook de (tijdelijke) opneming van door de A-gemeente afgevoerde gewonden en daklozen. De Commissaris der Koningin kan daartoe aan een A-gemeente (een) bepaalde kring(en) voor hulpverlening aanwijzen. Deze hulp kan door het H.B.B. van de A-gemeente rechtstreeks bij de kringcommandant van de aangewezen kring worden ingeroepen. Bovendien kan het noodzakelijk zijn dat hulp moet worden geboden door of ver-

leend aan een andere kring. In deze gevallen wordt door de kringcommandant de hulp aangevraagd bij de Commissaris der Koningin. Deze wijst de kringen aan, welke de hulp moeten verlenen. Indien de op deze wijze verkregen hulp ontoereikend is kan de C.d.K. voorts nog de bijstand inroepen van de van rijkswege te formeren mobiele colonnes. Bij de voorbereiding van hetgeen kringsgewijze met het oog op eventuele bijstand moet worden gedaan ware in het bijzonder aandacht te schenken aan de verbindingen met de C.d.K.

Kringbeschermingsplan

Voor een deugdelijke kringorganisatie is onmisbaar dat de voorbereiding van alle in dit Hoofdstuk aangegeven maatregelen worden neergelegd in een gedetailleerd beschermingsplan (o.m. betreffende de organisatie, instructie en leiding van de diensten, verbindingen, personeel, vordering van gebouwen en materieel). Daarbij ware tevens aandacht te schenken aan die objecten welke belang voor de oorlogvoering, de instandhouding van het maatschappelijk leven of de beschermingsorganisatie met zich brengt, dat na een bombardement getracht moet worden hen tot elke prijs te behouden.

9564 - '50